

بررسی تطبیقی مساله

کرامت انسان در قرآن و تورات

سلیم رحیمی ریسنی

رحیمی ریسنی، سلیم ۱۳۵۴
بررسی تطبیقی مساله کرامت انسان در قرآن و تورات/مؤلف: سلیم رحیمی ریسنی.-
قم: چاف، ۱۳۹۰.

قیمت: ۳۸۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۶۹-۵۵-۱

کتابنامه بصورت زیر نویس

۱-انسان شناسی—جنبه های مذهبی—قرآن الف. عنوان

۲۹۷/۴۶۶

ب ۴۲۵ ر

نام کتاب: کرامت انسان در قرآن و تورات

مؤلف: سلیم رحیمی ریسنی

ناشر: چاف

ناشران همکار: الینا، ملینا

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۸۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۶۹-۵۵-۱

چاپخانه: چاپ ولیعصر

صفحه آرایشی: رقیه شفا

کلیه حقوق این اثر متعلق به مؤلف می باشد.

مرکز پخش: قم، خیابان ارم، پاساژ قدس، طبقه پنجم، پلاک ۱۶۹

تلفن: ۷۷۴۷۳۹۶ - تلفکس: ۷۸۳۱۰۴۱

۷۷۴۹۱۶۹

مرکز پخش علوم اسلامی. پاساژ قدس / پلاک ۱۰۰

۸ مقدمه

فصل اول: معرفی اجمالی قرآن کریم و تورات

۱۴ مقدمه:

۱۴ قرآن کریم:

۲۰ جمع قرآن پس از رحلت پیامبر اکرم (ص):

۲۰ الف) جمع و تدوین قرآن توسط حضرت علی (ع):

۲۲ ب) تدوین و جمع‌آوری قرآن در زمان عثمان:

۲۵ حجّت متن قرآن:

۲۵ تحریف در اصطلاح:

۲۷ دلایل عدم تحریف قرآن:

۳۲ تورات و تألیف آن:

۴۰ مجموعه اسفار و أبواب تورات:

۴۰ پنج سفر (کتاب) تورات عبارتند از:

۴۳ تورات (اسفار پنجگانه)

۴۳ مقایسه:

فصل دوم: کرامت انسان در قرآن کریم و تورات

۴۶ مقدمه:

۴۷ انسان و واژه‌های متقارب آن در قرآن:

۵۰ مفهوم‌شناسی کرامت:

۵۰ کرامت در لغت و اصطلاح:

۵۸ کاربرد کرامت در قرآن:

۶۳ حقیقت انسان در قرآن:

۶۷ ارزش وجودی انسان:

۶۷ معیار اصلی ارزشهای انسانی:

۷۱ کرامت انسان در قرآن:

۷۳		۱-کرامت ذاتی انسان:
۷۴		۲-ارزش حیات انسان :
۷۷		۳-انسان، امانتدار خدا.....
۸۰		۴-انسان و تسخیر موجودات جهان آفرینش:.....
۸۴		۵-سجده فرشتگان بر انسان:.....
۸۸		۶-آیا انسان، برتر از ملائکه است؟.....
۸۹		نتیجه.....
۹۶		حقیقت انسان در تورات:.....
۹۷		کرامت انسان در تورات:.....
۱۰۳		مقایسه.....
۱۰۶		

فصل سوم: ویژگی های انسان در قرآن و تورات

۱۱۲		مقدمه :
۱۱۳		ویژگی های مبتنی بر کرامت انسان در قرآن:
۱۱۳		۱-فطرت خدا جویی :
۱۲۴		۲-استعداد تکامل نامحدود :
۱۲۹		۳-استعداد خلیفه الهی :
۱۳۱		۴-ویژگی «اختیار» :
۱۳۴		۵-عقل و اندیشه :
۱۳۸		ویژگی های مبتنی بر طبیعت انسان در قرآن:
۱۴۵		۱-شر و بدی در انسان:
۱۴۵		۲-اختلاف انسانها:
۱۴۸		۳-انسان تابع هوی و هوس.....
۱۵۰		۴-انسان، دوستدار مال:.....
۱۵۵		۵-انسان موجودی کفران پیشه:.....
۱۵۶		۶-انسان موجودی حریص!.....
۱۶۰		۷-انسان موجودی ضعیف و در رنج!.....
۱۶۳		

- ۸- انسان موجودی است مجادله گر: ۱۶۷
- ۹- انسان موجودی طغیانگر: ۱۶۹
- ۱۰- انسان موجودی عجزول: ۱۷۳
- ویژگی های مبتنی بر طبعیت در تورات: ۱۷۸
- ویژگی های مبتنی بر کرامت در تورات: ۱۸۴
- اختیار در تورات: ۱۸۶
- مقایسه ویژگی های انسان در قرآن و تورات: ۱۸۹

فصل چهارم: هدف از آفرینش انسان در قرآن و تورات

- مقدمه: ۱۹۴
- آفرینش انسان در قرآن: ۱۹۵
- هدف از آفرینش انسان در قرآن: ۲۰۲
- آفرینش انسان در تورات: ۲۱۳
- هدف از آفرینش انسان در تورات: ۲۱۵
- مقایسه: ۲۱۶

فصل پنجم: نتایج و پیشنهادات

- فهرست منابع: ۲۱۹
- نتیجه: ۲۲۰
- پیشنهادهای برای ادامه کار: ۲۲۳
- منابع: ۲۲۶

مقدمه

امروزه مسأله گفتگوی ادیان و تمدن‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است، به طوری که تبیین و تطبیق موضوعات مشترک ادیان توحیدی و تلاش در جهت تقویت این موضوعات نقش به سزایی در تقویت صلح جهانی و زندگی مسالمت‌آمیز پیروان ادیان الهی و سایر مذلل دارد. در همین راستا، تبیین مسئله کرامت انسان از دیدگاه قرآن و تورات از اهمیت و جایگاه خاصی در تقریب پیروان این دو آیین یکتاپرستی و تقویت زمینه‌های حیات مبتنی بر کرامت انسانی داراست. به گونه‌ای که می‌توان چنین ادعا نمود که قرآن و تورات، از اشتراکات زیادی در زمینه موضوع کرامت انسانی برخوردار می‌باشند.

۱-۲ یهودیت، دینی است که با اینکه پیروان زیادی در میان ادیان زنده جهان ندارد، به جهاتی بیش از بسیاری از ادیان دیگر مورد توجه و مطالعه قرار گرفته است. این دین کهن‌ترین دین از ادیان بزرگ سامی، یعنی یهودیت، مسیحیت و اسلام است؛ ادیانی که به سبب انتساب به حضرت ابراهیم (ع) گاه ادیان ابراهیمی نیز خوانده می‌شود. دیانت یهود از جهاتی مورد توجه مسلمانان بوده است؛ چرا که انبیاء و بزرگان دین یهود، در کتب اسلامی و متون مقدس آن مورد توجه و احترام بوده‌اند. اسلام منشأ این دیانت را الهی دانسته، برای آن اعتبار و اصالت زیادی قایل است. همچنین در سنت اسلامی نیز به متون مقدس این دین اشاره شده و گاه

مطالبی نیز از آنها نقل شده است. به هر حال، امور یاد شده اهمیت مطالعه تاریخ و اندیشه‌های یهودیت و کتب مقدس آنها را آشکار می‌سازد.

از طرفی بیشتر مردم اطلاعات عمده‌شان درباره تورات در این مختصر است که بگویند آن کتابی تحریف شده است. البته در قرآن به تحریف تورات اشاره شده است: «من الذين هادوا يحرّفون الكلم عن مواضعه» (نساء/۴۶ - مائده/۱۳ - بقره/۷۵). اما این تصویر، تصویر کاملی از تورات پیش روی ما نمی‌نهد حتی این بیان، همه آن چیزی نیست که قرآن درباره تورات و انجیل گفته است؛ از آیاتی که درباره تورات، ذکر شده نمی‌توان چنین قضاوت کرد که قرآن همه آیات و کلمات تورات را تحریف شده می‌داند.

قرآن از اهل کتاب می‌خواهد که به قرآنی که تصدیق‌کننده و تأییدکننده تورات و انجیل است ایمان بیاورند:

«و آمنوا بما أنزلت مصدقاً لما معكم و لا تكونوا أوّل کافر به و لا تشترُوا بآياتي ثمنًا قليلاً و آيای فاتقون» (بقره/۴۱). (و به آنچه نازل کردم بگروید که آنچه را با شماست تصدیق می‌کند و نخستین منکر آن نباشید و آیات مرا به بهای ناچیز نفروشید و تنها از من بترسید)

و یا مائده/۴۸ - بقره/۸۹ - آل عمران/۸۱ و ...

حال ممکن است این مسئله به ذهن خطور کند که قرآن، تورات را قبل از تحریف تصدیق کرده است و نه بعد از تحریف؛ اما با اندکی دقت در آیات متعدد قرآن و شأن نزول برخی از آیات می‌توان پاسخ مناسبی برای تردید مذکور یافت. در آیات ۴۳ تا ۴۷ مائده، خداوند صریحاً پیامبر را از داوری میان یهودیان منع می‌کند و دلیل آن را هم اینگونه ذکر می‌کند که در کتاب تورات حکم قتل وجود

دارد. "وکیف یحکمونک و عندهم التوراه فیها حکم الله" مائده/۴۳ "خلاصه اینکه از این قسمت از آیات می‌توان دریافت که همین تورات و انجیل کنونی نیز نسبتاً دارای نور و هدایتند" انا انزلنا التوراه فیها هدی و نور- مائده/۴۴ "وآئیناه الانجیل فیه هدی و نور- مائده/۴۶" و گر نه خداوند سبحان یهودیان را به کتابشان ارجاع نمی‌داد.

در باره آیه «انّ الذّین آمنوا و الذّین هادوا و الصّابّون و النصارى من آمن بالله و الیوم الآخر و عمل صالحاً فلا خوف علیهم و لا هم یحزنون» (مائده/۶۹) : (بی‌گمان، آنها که ایمان آوردند و آنها که یهودی شدند و صابئی‌ها^۱ و مسیحیان، هر که از اینان به خدای یگانه و روز جزا ایمان بیاورد و عمل نیک انجام دهد، نه ترسی بر آنهاست و نه غمگین می‌شوند)

بعضی از مفسرین^۲ گفته‌اند که منظور از «آمن»، «آمن بالاسلام» نیست یعنی قرآن ظاهراً قیدی از اسلام نیاورده است و فقط سه شرط را بیان کرده است: ایمان به خدا، معاد و عمل صالح. و در واقع قرآن فرموده دین حق از زمان نزول قرآن، برای همه بشر اسلام است ولی بقیه ادیان را به عنوان یک واقعیت پذیرفته است. و به عبارت دیگر قرآن با ادیان دیگر به عنوان باطل محض برخورد نکرده است.

از این رو، پژوهش‌های تطبیقی در حوزه متون دینی بویژه کتاب‌های آسمانی باعث آشنایی و شناخت بیشتر این کتب خواهد شد. تطبیق موضوعات مشترک کتاب‌های آسمانی موجب تقویت جنبه‌های مشترک ادیان الهی و نیز گامی در

^۱ هاشمی رفسنجانی، اکبر، تفسیر راهنما، ج ۴، ص ۵۰۱.

^۲ صابئی‌ها به پیزوان یحیی بن ذکریا گفته میشود و هم اکنون در خوزستان به سر می‌برند (ر. ک.

تفسیر نمونه ج ۱ ص ۳۹۰)

راستای تقریب مذاهب به شمار خواهد آمد. انشاءالله. بحث انسان، از جمله مباحثی است که از دیرباز مورد توجه همه دانشمندان و محققین بوده است و اینکه انسان چگونه موجودی است؟ دارای چه ابعاد وجودی است؟ و آیا اساساً همان چیزی است که در ظاهر می‌نمایند یا اینکه در ماورای ظاهر، دارای باطنی شگفت‌انگیز نیز می‌باشد؟

خلاصه اینکه یکی از مهمترین موضوعاتی که همه ادیان و مذاهب به آن پرداخته‌اند موضوع «انسان» و «شناخت جنبه‌های وجودی او» بوده است؛ و البته نظرات مختلفی نیز درباره آفرینش انسان و هدف از خلقت او مطرح شده است که بعضی درست و بعضی هم از واقعیت بدورند. در این کتاب که «مسأله کرامت انسان» مورد بحث است، سعی بر آن است که این مسأله را در دو کتاب «تورات»^۱ و «قرآن» مورد بررسی قرار دهیم.

در فصل اول به معرفی اجمالی دو کتاب مقدس قرآن و تورات پرداخته شده است که شامل چگونگی جمع‌آوری و تألیف این دو کتاب می‌شود.

در فصل دوم به بحث انسان و مفهوم شناسی آن پرداخته شده است و سپس در ادامه درباره موضوعات مختلف پیرامون انسان از قبیل: کرامت در لغت و قرآن، حقیقت انسان در قرآن و تورات، امانتدار بودن انسان در قرآن، سجده فرشتگان بر انسان در قرآن، ارزش وجودی انسان از دیدگاه قرآن و موضوعاتی از این قبیل به صورت مقایسه با تورات مطرح شده است.

^۱ منظور از «تورات» پنج سفر: پیدایش، خروج، لاویان، اعداد و تثئیه می‌باشد.

از آنجا که مسائل مربوط به انسان مطرح است، لازم بود که بحثی -هرچند کوتاه- درباره آفرینش انسان و هدف از آفرینش وی در قرآن و تورات، آورده شود و لذا در فصل سوم به این موضوع پرداخته شده است.

در فصل چهارم، ویژگی‌های انسان تحت دو عنوان «ویژگی‌های مبتنی بر طبیعت» و «ویژگی‌های مبتنی بر کرامت» به صورت مقایسه‌ای در دو کتاب قرآن و تورات آمده است که باعث شناخت بیشتر انسان و دیدگاه دو کتاب مقدس درباره انسان، خواهد شد.

در فصل پنجم نتیجه تحقیق و پیشنهادات برای تحقیق بیشتر و فهرست منابع تحقیق آمده است.

لازم به یادآوری است که در این تحقیق فقط پنج سفر تورات (پیدایش، خروج، لاویان، اعداد، تثنیه) موردنظر بوده و اگر احیاناً شواهدی از کتب دیگر عهد عتیق آورده شده، فقط برای تکمیل بحث بوده است.

در پایان از همه کسانی که در تهیه این اثر حقیر را یاری کردند از جمله خانم دکتر نعمتی و آقای دکتر اکبری تشکر می‌کنم و از همه خوانندگان گرامی و دانشجویان عزیز و اساتید بزرگوار انتظار دارم که پیشنهادات و انتقادات سازنده خود را از حقیر دریغ نکنند.^۱